

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՊԱՐԱՊԱՐՈՒՆԻ Ի Ս. ԳԻՐԱՆՈՐ ԿՑԱԿԱՐԱՆԻ. 1931. Եօրինեաց Զեւեւեիկ Ե. Մուրաթ. Տեղակ Ա. Տպագրութիւն Ս. Յակոբեանց յերուսաղէմ. 8%. էջ 151. Գին մէկ Շիլլին:

Բանասիրական աշխարհին ծանօթ դէմք մըն է գրքոյկիս հեղինակը. նախ՝ Յովհաննու Յայտնութեան հայերէն հին թարգմանութեան վրայ հրատարակած հոյակապ եւ ստուարահատոր ուսումնասիրութեամբը, որ 1905—1911 ին ի լոյս ընծայուած է Ս. Աթոռոյս տպարանէն, և որ Ս. Գրոց քննաբանական գրականութեան մէջ պիտի ունենայ միշտ իր պատուոյ տեղը. և երկրորդ՝ 1901 ին «Մասիս և Արարատ» խորագրով ի Հայտէլպէրկ հրատարակած բանասիրական գերմաներէն գործովը, որուն մէջ Հ. Տաշեանէ և Հիւպշմանէ գնահատուած խոր հմտութեամբ քննութեան կ'առնուին Մասիսի՝ ծննդոց գրքի ջրհեղեղի լերան հետ ունեցած կապը և այդ մասին յայտնուած զանազան կարծիքներն ու մեկնութիւնները:— Իր այս երրորդ երկը, թէև բանասիրական տեսակէտով անշուշտ կարելի չէ դնել նախորդ երկուքին գծին վրայ, քանի որ իր նիւթովն իսկ արդէն կը տարբերի անոնցմէ, բայց, իրեն երկունքը իր իմաստասիրական երկիւղածութեամբը յաւէտ համակրելի և լրջօրէն գիտնական մտքի մը, նոյնքան արժանի է սիրոյ և մտադիր ընթերցման:— Ինչպէս պիտի յիշեն Սիոնի ընթերցողները, անկիսա «տերեք ուրեք սակաւ ինչ փոփոխմամբք և առանձինն տըպագրութեամբ» վերհրատարակումն է միայն այն յօդուածաշարքին որ 1929—1931 տարիներու ընթացքին հրատարակուած էր Ամսագրիս մէջ:— Անոնք որ գրքին անունէն և գրաբար հայերէնէն տարուելով՝ առաջին տպագրութեամբ պիտի կարծեն զայն քրիստոնէական բարոյագիտութեան վերաբերեալ կրօնախօսական գրուածք մը, նման՝ զոր օրինակ՝ կ'իրդի «Պարապմունք» ին, անոր ընթերցումը աւարտելէն վերջ պիտի մտածեն թէ յընդհանուրն չեն խորուած իրենց նախադրացման մէջ: Ստուգապէս քրիստոնէական ոգով կատարուած ուսումնասիրութիւն մ'է այս գիրքը, հըմ-

տութեամբ և հոգեով գրուած: Անոր մատենագիրը, որքան գիտութեան՝ այնքան և հաւատքի մարդ, թէև արդիական գիտութեան ճրագով՝ բայց հին զգոստ իմաստունի զգացումով է որ կը կատարէ խուզարկումի իր գործը նուիրական այն մարգին մէջ, որ դաշտն է նոր կտակարանի կրօնական և պատմական իրականութեանց:— Եթէր գլուխներէ կը բաղկանայ գիրքը: Առաջինին մէջ, որ «Նեոն և Քրիստոնէութիւնն ի Հայոց աշխարհին» է տիտղոսուած, որքան սիրուն՝ նոյնքան հետաքրքրական է գիւտը, զոր կ'ընէ, ցոյց տալով թէ նոր կտակարանի բնագրին և ուրիշ թարգմանութեանց մէջ գործածուած «Անտիքրիստոս» անունին փոխարէն՝ հայերէնին մէջ «Նեոն» բառը գործածուելը նշան մըն է Հայաստանի մէջ Բ. դարէն իսկ առաջ քրիստոնեայ հայ համայնքներու գոյութեան: Գիտնօրէն կը հաստատէ թէ Նեոն բառը հայ ժողովուրդին բերնին մէջ ձայնաշրջուած ձևն է Նեոն անունին: Ու գիտել կուտայ, նկատելի սրամտութեամբ մը, թէ որպէսզի Հայ թարգմանիչը, տեղականացած աւանդութեան մը վրայ հիմնուելով, կարենար Ե. դարուն «Նեոն»ի վերածել Անիփրիսոսը, պէտք էր առ նուազն Բ. դարու սկիզբը Հայաստան մտած ըլլար Ներոնի մասին Սուետոնի և Տակիտոսի ևս յիշած զրոյցը, որ, անոր մահէն վերջ ամէն կողմ տարածուած, բայց Գ. դարուն իսկ շիջած էր արդէն Արեմուտքի մէջ:

Յաջորդ վեց գլուխներուն մէջ վերլուծօրէն կը բացատրէ թէ հին հաւատքի ոգէպաշտական ըմբռնումները ինչպէս տեղի տուին ճշմարիտ Աստուծոյ Հոգւոյն պաշտամունքին տոջիւ. թէ ինչ էր լեզուախօսութիւնն կոչուած հոգեոր շնորհին իսկական արժէքը առաքելական դարու նորակազմ եկեղեցւոյ կեանքին մէջ. թէ առանց աւետարանական գիտութեան լոյսին՝ ճշմարտութեան հանդէպ մարդկային հոգիին կեցուածքը պիտի մնայ միշտ հարցական, այսինքն սկիզբական աշխարհահայեցութեամբ արհամարհալից. թէ իրական ազատութիւնը, փիլիսոփայական առումով, բանականութեան վրայ հիմնուած օրէնքին ինքնակամ հնազանդութիւնն է, իսկ քրիստոնէական իմացութեամբ՝ մեղքին բռնական ազդեցութենէն հեռու եւ

Աստուծոյ օրինաց համաձայն ապրիլը, եւ թէ, ըստ առաքելական պատգամին, Աստուծոյ Հոգիին եղած տեղը միայն կրնայ ըլլալ ազատութիւնը. թէ խաղաղութիւնն է քրիստոնէական կրօնի կոչումը, եւ հետեւաբար սրտի՝ մտաց՝ հոգւոյ եւ կենաց խաղաղութեան պէտք է ձկտին քրիստոնէին մտածմունքն ու իղձը. թէ վերջապէս պարագաներու ինչ դասաւորութեամբ էր որ գործածելի լինելէ շուտով դադրեցան այն անունները որով զիրար կը կոչէին Աւետարանի հետեւողները՝ առաջին դարուն, եւ տիեզերականացաւ ու տեւականացաւ միայն այն կոչումը — քրիստոնէայ — որով իրենց թշնամիները, իրեւ անարդողութեամբ, յորջորջեր էին զանոնք ի սկզբանէ։ Ըստ ինքեան ոչ այնքան զիւրին այս բոլոր նիւթերուն կամ հարցերուն զխելի է որ Պ. Ֆր. Մուրատ կը մօտենայ դորովական ընդելութեամբ, մերթ տրամասացական ոճով կամ տրամախօսութեան տարագին տակ, երբեմն ոգեւորուած ուսուցչի համոզկեր քարոզութեամբ, բայց միշտ խորհողի եւ զիտունի չափուած եւ կշռուած դատումներով, զորս աւելի հաճելի եւ հետաքրքրական կը դարձնեն ծանօթարանութեանց մէջ յետուած բանասիրական, քննարանական, եկեղեցազիտական կամ պատմարանական նկատողութիւններ. այնպէս որ իրական վայելք մըն է զրքին ընթերցումը կրօնական եւ իմաստասիրական գիտութեանց ճաշակն ունեցողին համար։ Միակ զիտողութիւնը, զոր ներելի պիտի համարէի ինծի ընել այս գործին առթիւ, պիտի լինէր հայերէնին մասին՝ որով գրուած է ան. գրեթէ կատարեալ գրաբար մը, որ ապահովաբար անմատչելի կ'ընէ գիրքը բազմաթիւ ընթերցողներու, սակայն՝ որոնք թերեւս աւելի պէտք պիտի ունենային անոր հոգեպարար սնունդին։ Այս խիղ սակայն արգելք մը պիտի չ'ըլլար մեզի համար փափաքելու որ հեղինակը շարունակէ իր այսօրոն շինիչ եւ գեղեցիկ «Պարագում»ներու շարքը, ինչ որ կը թուի եղած ըլլալ արդէն իր եւ մտադրութիւնը, ինչպէս կ'երեւայս հատորին կուրծքը ճարմանող «Տետրակ Ա.» վերադրութենէն։

Թ.

ԱՆԳԼԻԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՐԹՈԴՈՎՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԻՋԵԽ

Լամբեթի 1930 ի Համաժողովին մէջ որոշուած էր որ Կ. Պոլսոյ Որթոդոքս Տիեզերական Պատրիարքը եւ Կանտերբուրիի Արքեպիսկոպոսը մէյմէկ նշանակովի կոմիտէներ կազմեն, որպէսզի անոնք միանալով քննեն ու բանաձեւեն Անգլիկաններու եւ Որթոդոքս Եկեղեցւոյն միջեւ եղած համաձայնութեանց եւ տարբերութեանց կետերը եւ ըստ այնմ տեղեկագրեն։ Որթոդոքսներէ եւ Անգլիկաններէ բաղկացեալ այս յանձնաժողովը կոչուած էր «Միացեալ Վարդապետական Յանձնաժողով»։ (Այս մասին տես ՍԻՈՆ, 1930, գեկտ. թիւը)։

Անցեալ տարւոյ գեկտեմբերին այս Յանձնաժողովը տրուած սահմաններու մէջ իր աշխատանքները աւարտած եւ իր տեղեկագիրը հրատարակած էր։

Աւելորդ չենք դատեր ՍԻՈՆի ընթերցողներուն տալ Միացեալ Վարդապետական Յանձնաժողովին որոշումները, քանի որ Եկեղեցիներու միութեան հարցը մեր Եկեղեցին ալ կը հետաքրքրէ, եւ այս որոշումները, որոնք յոյժ չահեկան եւ թելադրիչ են, այդ հարցին մօտենալու կարեւոր քայլ մը կը ցուցնեն։ — Կը թարգմանենք Տայմսի շարաթական հրատարակութենէն։

Տ. Վ. Ն.

Յանձնաժողովին պաշտօնն էր քննել երկու Եկեղեցիներու ուսուցումը, արձանագրել այն կէտերը որոնց նկատմամբ կարելի է երկու Եկեղեցիներու համաձայնութեան գալը, նշանակել ռեւէ տարբերութիւն որ կարեւոր կը թուի, եւ տեղեկագրել այս խնդիրները իրենց պատկանեալ Եկեղեցիներուն։

Այս նպատակը աչքի առջեւ ունենալով՝ անոնք խորհրդակցութեան աւարկայ ըրին։ —

1. Քրիստոնէական Յայտնութիւնը։ 2. Ս. Գիրքը եւ Աւանդութիւնը։ 3. Եկեղեցւոյ Հաւատալիքը։ 4. Ս. Հոգւոյն մասին Վարդապետութիւնը։ 5. Եկեղեցիին մէջ արարողութեանց եւ սովորութեանց այլա-